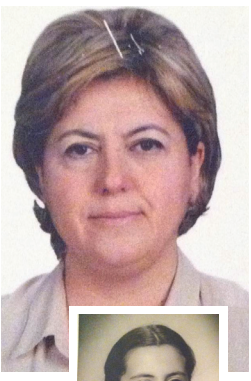

Alanın Bileşenleri Bağlamında Çocuk Edebiyatı Öğretiminin Amacı ve İşlevi

Mübeccel GÖNEN*

Edebiyatın küçük yaşlardan itibaren çocuğun yaşantısına girmesi onlara keyifli vakit geçirterek hayata olumlu bir başlangıç yapmalarını sağlar.

Çocuk edebiyatı çocukların gelişimsel dönemleri ile yakından ilişkilidir. Eğitimsel açıdan; okulda, eğitim etkinliklerinde ve okul başarısında büyük rol oynar. Alıcı-ifade edici dil gelişimi, okuma-yazma öğretimi, algı gelişimi gibi gelişimsel başarıların yanında çevre, kültür, dünya hakkında bilgi edinme gibi akademik öğrenmelere zemin oluşturur. Edebiyat eğlendirirken öğretir ancak çocuk edebiyatının amacını eğlendirmenin ötesine taşımak gereklidir.

İyi bir çocuk kitabı çocukların dünyaya başka açılardan bakmalarını sağlayarak onları başka mekân ve zamanlara götürür, yaşam alanlarını genişletir, duygularını harekete geçirir, kendi yaşamları ile başkalarının yaşamları arasında bağ kurmasını sağlar. Çocuklar kitaplar sayesinde; heyecan ve zorluklarla baş etme, sorunlara farklı yollardan çözüm bulma, empati kurma, yardım etme, işbirliğinde bulunma gibi sosyal beceri davranışı geliştirirler.

Hunt'a göre kitaplar bazıları için iyi bir zaman geçirme aracı, bazıları için okuma-yazma becerilerini destekleyen bir araç, bazıları için hayal gücünü genişleten, problemlerle baş etmeyi sağlayan veya birçok konuyu tartışma olanağı sunan ve yetişkin kültürünün küçük bir parçası olarak edebî anlamda okunan eserlerdir. Burada bazı amaçların diğerlerinden daha iyi olması veya daha çok işe yaraması gibi bir değerlendirme yapılamaz.

Kitaplardaki karakterler çocukların kendi yanlış ve doğrularını formüle ederek, ahlaki değerlendirmeler yapmalarını ve olumlu benlik geliştirmelerini sağlar. Çocuk kitapları birer sanat eseri örneği olduğu için çocukların edebî ve estetik eserleri tanımalarını ve o değerleri oluşturmalarını sağlarlar.

Genel olarak incelediğimizde, çocuk edebiyatı öğretiminin amaç ve işlevi şunlardır:

Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını (güven, sevme-sevilme, başarıma, bir grubun üyesi olma, oyun-değişiklik, estetik, öğrenme) karşılama,

Çocuklara değişik yaşlarda değişik ilgi, konu ve ihtiyaçlarına göre kitap verebilme, Çocuğun bilgi ve sözcük hazinesini genişletme,

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi.

İçinde yaşadığı kültürün merkezini oluşturan edebiyatı çocuklara tanıtmaya,
Çocukların yaratıcı hayal güçlerini geliştirme,
Çocuğun dil ve kavram gelişimine (bilişsel gelişime katkı) yardımcı olma,
Çocuğun görsel algı ve küçük kas motor gelişimine (sayfa çevirme gibi) destek olma,
Dinleme ve eleştiri yeteneğini geliştirme,
İyi çocuk kitabı kavramını verilen uygun örneklerle kazandırabilme,
Çocuk kitaplarının türlerini tanıtmaya (resimli öykü kitabı, masal, hikâye, fabl, biyog-
rafi, fen ve müracaat eseri, şiir, çizgi roman vb.)
Kitapları; göstererek, çizerek, çizdirerek, kukla, gölge oyunu, çubuk figür semboller
gibi yöntemlerle anlatabilme fırsatı sağlama,
Çocuklara okulda uygulanan eğitim programını destekleyici özellikte kitaplar vere-
bilmedir.

Türkiye’de çocuk edebiyatı öğretiminin amaç ve işlevinin yukarıda anlatılanlar doğ-
rultusunda olması gerekirken okul öncesi ve ilkökul çocuklarına uzun yıllar sadece masal
ve uzun öykülerin uygun olduğu düşünülmüş ve uygulama bu yönde yapılmıştır. Küçük
yaş grubunun ilgi, dikkat süresi gözönüne alınmamış bol yazılı az resimli kitaplar çö-
cuklara sunulmuştur. Yetişkinlerin ve eğitimcilerin bu görüşte olması yayıncıların da bu
alana fazla önem vermemesine yol açmış, Türk çocuk kitabı ressam ve yazarlarına hak
etiklerinin maddi karşılığı verilmemiş; piyasaya yeterli sayı, içerik, resimleme, fiziksel
özelliklere sahip kitap sürülmemiştir. Ayrıca yayıncılar getirisi garanti olan ders kitapları-
nı basmayı tercih etmişler, öykü kitapları alanındaki boşluğu telif eserlerle ve az miktarda
basılmış Türkçe resimli kitaplarla doldurmuşlardır.

Bilhassa okul öncesi ve ilkökulun ilk yılları için basılacak kitaplara önem veril-
memesi, bu yaş çocuklarına okunacak kitapların önemli olmadığı görüşünden kaynak-
lanmıştır. Oysa okul öncesi ve ilkökul dönemi çocuğun en hızlı gelişim gösterdiği, öğ-
rendikleri ile ileriki yaşantısının temelini attığı, alışkanlıklarının şekillenmeye başladığı
yaşlardır. Ayrıca iyi bir çocuk kitabının sadece eğitici ve ahlaki değerler vermesi yeterli
değildir, çocukta edebî temelleri de oluşturması beklenir. Dolayısı ile çocukluk tecrü-
belerinin önemsiz olduğu görüşü ve yetişkin temalarının kısaltılmış hâlinin çocuklara
verilmesinin uygun olduğu görüşü, yanlış ve geçmişte kalmış görüşler olmasına rağmen
uzun yıllar piyasayı ve çocuk edebiyatı öğretimini olumsuz etkilemiştir. Üniversitelerin
çeşitli bölümlerinde çocuk edebiyatı dersi okutulsa da, derslerin içeriği yenilenmemekte
ya da bu ders alan uzmanı olmayan kişiler tarafından verilmeye devam etmektedir. Bu
durum Türkiye’de çocuk edebiyatı öğretiminin başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Son on yılda çocuk edebiyatı alanında çeşitli lisans mezunlarının yaptığı bilim uz-
manlığı ve doktora tezlerinin sayısı artsada, araştırma sonuçlarının yurt çapında uygula-
maya dönüştürülemediği bir gerçektir. Büyük şehirlerin bilinen kitapçıları dışında sergi-
lenen kitaplar çocukların yaş, ilgi ve ihtiyaçlarına genelde uygun değildir.

Tüm bunlar gözönüne alınarak üniversitelerin ilgili bölümlerindeki çocuk edebiyatı
dersi içeriğinin güncellenmesi, çocuk kütüphanelerinin yaygınlaştırılması, buralarda
ve çocuk kitapçılarında bilhassa 1-8 yaş çocuğuna yönelik çağdaş aktivitelerin (kitap
okuma, tartışma, kitap yazma, kitap resimleme, kitap türlerini sınıflama, kitabı değişik
tekniklerle anlatma gibi) uygulanması kitap sevgisi oluşturmaya ve alandaki sıkıntıyı aş-
maya yardımcı olacaktır.